حضرت امام علی علیه السّلام

اسلام د گران پیغمبر تره زوی جانشین ، زوم او د هغه بزرگوار جانشين حضرت امام على عليه السلام د خدا ي پاک په کور کعبي شريفي کي د ۲۳ هجری قمري کال د رجب د مياشتي په ۱۳ نيټه نړۍ ته سترګي رني کړې د هغه بزرګوار د پلارنامه ابوطالب او د مور نامه يې فاطمه بنت اسد ده .

هغه بزرګوار د پيغمبر اکرم يّ سختو وختونو کي رينتونی ملګری او ساتونکیّ تر دې چې کله پيغمبر اکرم مديني ته هجرت کاوّ نو په مکي کي د هغه په کټ کي د خدا ي په امر حضرت امام على څملاستهٔ او يّه دغه کار سره ئي له پيغمبر اکرم سره د رينتوني ملګري مثال ننداری ته وړاندې کړ کله چې حضرت محمد مصطفى صلى ا... عليه وآله وسلم اسلام څرګند کړ،نودا خبره قريشو ته ډيره خطرناکه ښکاره شوه. د قريشو مشران په "دارالندوة" کښي غونډ او د پيغمبراکرم په شهيدولو سره صلاح شول او وې ټاکله چې له هرې قبيلي يو يو کس يوځائي شي ،د شپي مهال د پيغمبر(ص) په کور يرغل وکړي او هغه بزرګوار شهيد کړي. خداي پاک خپل پيغمبرله دغي دسيسي خبر کړ او حکم يې ورکړ چې په هغه شپه هجرت وکړي. پيغمبر(ص) حضرت امام على(ع) ته د خداي حکم واوروّ او هغه ته ئي حکم ورکړ چې د هجرت په شپه د هغوي په کټ کښي څملي، خو داسي چې څوک پوه نه شي چې څوک ملاست دی. حضرت امام على(ع) په خپلي سربښيندني سره د پيغمبر(ص) د ژوند او سر حفاظت وکړ او دا لويه خطره يې په خپل ځان واخسته. دا کار دومره په زړهٔ پورې او لوې ؤ چې خداي پاک په دې حکله دا ايت نازل کړ"وَمِنَ النَاسِ مَنْ يَشْرِئْ نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللهِ وَ اللهُ رَؤُفٌ بِالعِبادْ . سوره بقره اية ۲۰۷. "په خلقو کښي ځيني داسي کسان شته چې د خداي په لار کښي خپل سر او ژوند خرڅوي او خداي په خپلو بندګانو مهربان دی" شپه راغله او د تياري لمن خوره شوه. په قتل ګمارل شويو کسانو د پيغمبراکرم کور کلابند کړ. د خداي رسول(ص) د سوره يسين ځيني ايتونه له ځان سره وويل، له کوره ووتهّ او له مکي بهر د ثور د غار په خوا روان شو. قاتلانو په وتلو تورو سره د پيغمبراکرم په کور يرغل وکړ.نو حضرت امام علی(ع) د هغه بزرګوار له کټه پاڅيد او په بسترې کښي کښيناست، قاتلانو په حيرانتيا سره وپوښتل "محمد چرته لاړ؟" حضرت امام على(ع) ورته وفرمايل "ولي تاسو زهٔ په هغه څوکيدار کړی ؤم چي له ما يې پوښتنه کوئ؟ د مکي کافرانو په رسول ا... بزرګوار پسي ډير تکل وکړ خو نهيلي شول. حصرت امام على(ع) د پيغمبر اکرم امين هم وّ ګران رسول حضرت محمد(ص) د قريشو امانت ساتوونکی ؤ ، ټولو به ورسره خپل امانتونه کينودل خو کله چې هجرت ته مجبور شو نو په خپلي کورينی کښي ورته تر حضرت امام على (ع) زيات امانت ساتونکی او امين څوک ښکاره نهٔ شو نو هغه يې خپل ځاي ناستی وټاکهٔ چې د خلقو امانتونه هغوي ته ورسوي، يورونه يې ورکړي او بيا د هغوي ښځي او ماشومان مديني ته راولي. حضرت امام على(ع) له دغو ټولو کارونو وروسته له خپل مور بي بي فاطمي، د پيغمبر(ص) له لور بي بي فاطمي، د زبير له لور چې د هغي نوم هم بي بي فاطمه ؤ او له نورو ښځو او ماشومانو سره د مديني په لور روان شو. په لاره کښي يې د مکي اتو کافرانو لاره ونيوله خو حضرت امام على(ع) له ټولو سره مقابله وکړه هغوي يې پسي واخستل او چې کله مديني ته ورسيد ، نو ګران رسول (ص) دوي ټول خپل کور ته بوتلل. حضرت امام على(ع) او د خداي په لار کښي جهاد اسلام د سولي، پخلايني او امنيت دين دی او له انسان وژني او مرګ ژوبلي سره موافق نهٔ دی او د دې لپاره چې په لوي لاس او قصدا او بي دليله کوم ايمانداره کس ووژني ، د هميشني عذاب سزا مقرره کړې ده. خوله دې سره سره ، اسلام د خپل هر اړخيزوالي او بشپړتيا له امله يو نړيوال دين دی نو پکار ده چې ټول يې ومني.

څرګنده ده هماغه کسان چې د اسلام له سپيڅلو اصولو او سمو طريقو څخه يې ګټو ته خطره وه، له اسلام سره ئي مقابلې ته مخه کړه او خداي پاک همدغو ظالمانو، ښکيلاک ګرو او زبيښاک ګرو سره د مقابلي لپاره د جهاد حکم ورکړ، چې له هغو کسانو سره چې له اسلام سره دښمني لري او اسلام له منځه وړل غواړي مقابله وشي. همداراز عقل هم وايي چې کله په چا تيری ګيږی نو پکار ده چې د ځان دفاع وکړې او دا هم د جهاد يوه څانګه ده چې عقل، فطرت او انصاف پرې حکم کوي.

د خداي د رسول(ص)په اکثره غزاګانو کي حضرت امام على(ع) ورسره شريک ؤ او امام بزرګوار تل له خدايه پرته له بل چا نهٔ ويريدهٔ. هغه به په جنګونو کښي بيرغوال، مخکښ، نهٔ ستړی کيدونکی، بې ساری او بې مثاله ؤ.او پر دښمن به ئي داسي وار کاوه چې د دوهم وار ضرورت به نه پيدا کيدهٔ او د دښمن په لښکر کي به ئي زلزله راوستله .حضرت امام على عليه سلام په شا باندې هيڅکله زغره نه لرله ځکه چې هيڅکله به يې دښمن ته نهٔ شا کوله او نه به له جنګه تښتيدهٔ. اوس هم په تاريخ کښي په ځينو غزاګانو کښي د امام بزرګوار رول ته يوه ځغلنده کتنه کوو.

د خندق جنګ د اسلام دښمنان له بيلا بيلو ګوندونو ډلو او قومونو غونډ شول ټولو يو بل ته لاسونه ورکړل او فيصله يې وکړه چې په مديني حمله وکړي او اسلام له منيځه يوسي.

ګران رسول حضرت محمد مصطفی (صلی الله علیه و اله وسلم) د حضرت سلمان فارسی په وړاندیز حکم ورکړو چې له مدینې ګیر چاپیره خندق وکنئ.

دواړه لښکرې یوه بل ته مخامخ ودریدې. د عربو یو مشهور او نامتو جنګیالي عمرو بن عبدود چې اتیا کلن ؤ او ډیر لوي پهلوان ؤ او په یوازې سر به له دیرشو تر څلویښتو کسانو سره جنګیدهٔ. د کافرانو له لښکره راووت، غوریدهٔ او ویل یې چې په تاسو کښې داسې نر شته چې زما مقابلې ته راووځي ؟

حضرت امام علی(ع) راوړاندې شو.

عمرو ورته وویل "ستون شه، نه غواړم چې ودې وژنم" حضرت امام علی(ع) ورته وویل ،تا له خپل خداي سره ژمنه کړې وه چې په قریشو کښې درنه څوک دوه حاجتونه وغواړي نو یو حاجت به ئې منې. عمرو ووئیل: "هؤ! نو وایه حاجت دې څهٔ دی؟" امام علي(ع)ورته ووئیل : "لومړی دا چې اسلام ومنه، خداي ته راوګرځه او په پیغمبر حضرت محمد(ص) ایمان راوړه" عمروووئیل : "دغو ته حاجت نهٔ لرم" حضرت امام علي علیه السلام بیا وفرمایل : " ښه نو بیا جنګ ته تیار شه" عمرو په کبرجن اناز سره بیا وویل : "ګوره ستون شه، پلار دې زما د پلار دوست ؤ، ځکه نهٔ غواړم چې ستا په وینو لاس رنګ کړم.، امام علي علیه السلام ورته بیا په ځواب ګې وویل : "خو ما له خداي سره ژمنه کړې، ترڅو چې تهٔ خداي او حق ونهٔ منې ، نو تا وژنم" عمر له اسه کوز شو او په کبر سره مخکې شو او پر حضرت امام علی(ع) یې د تورې ګوزار وکړ. حضرت امام علی(ع) د هغهٔ ګوزار په خپل ډال سره ستون کړ او بیا یې په یو ګوزار سره هغه له کاره وویست او پر مځکې پریوتهٔ او وې واژهٔ .

نورو چې کله دا حالت ولیدهٔ نو وتښتیدل. حضرت امام علی(ع) بریالی راستون شو، پیغمبر(ص) په شا وټپولو، شاباسئ یې ورکړ او وې فرمایل: "ستا ننني ګوزار د ثقلینو یعني د ټولو مخلوقاتو له عبادته غوره دی ځکه چې ددې له امله د کافرانو حوصلې او روحیّې سستې شوې، سپک شول او د مسلمانانو لپاره یې سر لوړي او عزت ډالۍ کړ. د خیبر غزه پیغمبر حضرت محمد صلی الله علیه و اله وسلم له خپلو اصحابو سره د یهودیانو د مرکز خیبر په لور راوان شو په دې جنګ کښې د حضرت علی علیه السلام سترګېو ناروغي درلوده او جنګ ته نهٔ شو تللی. د خداي رسول(ص)حضرت ابوبکر راوغوښت او د جنګ بیرغ (جنډه) یې هغهٔ ته ورکړ. ابوبکر له ځینو سپایانو سره جنګ ته لاړ خو ناکامه شو. صبا یې بیا حضرت عمر ته د جنګ بیرغ ورکړو خو هغه هم ناکامه راستون شو.

پیغمبر(ص) وفرمایل "صبا به زهٔ بیرغ داسي کس ته ورکوم چې له خداي او رسول(ص) سره مینه لري.او خداي او د هغه رسول هم له هغهٔ سره مینه لري او هغه به بریالی او سرلوړی کیږي. بیا یې وفرمایل حضرت علی علیه السلام راوالئ ورته وویل شول چې هغه د سترګو ناروغي لري ، هغه بزرګوار و فرمایل: فرق نه کوي او راؤې غوښتو. حضرت امام علی علیه السلام راغی د خداي رسول(ص) ترې وپوښتل چې څهٔ خبره ده ؟ امام علی علیه السلام وویل یار سول ا... په هرڅه تاسو خبر یاست . د خداي رسول(ص) ورته دعا وکړه د هغه په سترګو کښی یې د خپلې مبارکې خلې لعاب واچول او په سر یې ورته لاس راکاږهٔ، د حضرت علی علیه السلام د سترګو او سر دردختم شو، بیا یې سپین بیرغ ورکړ. حضرت علی علیه السلام بیرغ اوچت کړ او چې کله راوانیدهٔ نو پیغمبر(ص) ورته وفرمایل " خداي پاک درسره جبراییل ملګری کړی او انشاءالله کامیابي ستا ده، خداي پاک د دښمنانو په زړونو ویره اچولې ده او هغوي په خپل کتاب کښې لوستي دي ، هغه کس چې دوي ته به ماتې ورکوي نوم یې (ایلیا) علی دی. نو کله چې هغوي ته ورسیدې ورته ووایه چې زما نوم علی دی. انشاءالله چې خوار او ذلیل به شي. خضرت علي علیه السلام میدان ته روان شو . تر ټولو مخکښې د یهودیانو له یو لوئې پهلوان مرحب سره مخامخ شو او هغه یې د تورې په یو ګوزار سره جهنم ته واستوهٔ . یهودیانو چې کله د خپل مشر وژله ولیده نو کلا ته دننه وتښتیدل او ور یې ځان پسې پورې کړ حضرت علی علیه السلام د ورهٔ خوا ته ورغی او هغه ور، چې شلو کسانو به بنداوهٔ او خلاصوهٔ ، په یوازې سر یې له خپل ځایه راوکندلو او په هغه خندق یې کیښود چې یهودیانو له کلا ګیر چاپیر کندلی ؤ. مسلمانان ددغه ور په وسیله له خندقه تیر شول ، کلا یې ونیوله او سر لوړي راستانهٔ شول. د حضرت امام علی(ع) علم او پوهه ابن عباس د پیغمبر(ص) له مبارکې خلې وائې " علی زما په امت کښې تر ټولو پوهه او په فیصلې او قضاوت کښې تر ټولو لوړ دی."او دا هم د پیغمبر (ص) د خولې خبره ده چې:"اَنَا مَدِیْنَةُ العِلمِ وَ عَلیٌ بَابُهَا فَمَن اَرَادَ العِلمَ فَلْیَقْتبسه مِن عَلی" " زه د علم ښار یم او علی یې ور دی څوک چې علم زده کول غواړي له علی یې زده کړي" ابن مسعود هم وایي: " ګران رسول (ص) علی علیه السلام راوغوښت او له ځان سره یې کیښنولو. کله چې علی(ع) له پیغمبر(ص) راستون شو نو ومې پوښتل د خداي رسول(ص) درته څهٔ ویل؟ وې فرمایل: "پیغمبر(ص) ما ته د علم زر ورونه پرانستل چې له هر وره زر نور ورونه پرانستل کیږي.

یوه ورځ حضرت علی علیه السلام په منبر باندې وویل "یَامَعْشَرَالنَاسِ سَلونِی سَلونِی قَبْلَ اَن تَفقِدُونِی"

ای خلقو! له ما چه څۀ پوښتل غواړئ، وې پوښتئ، مخکښې تر دې چه زه مو له لاسه اوځم ځکه چه زه د تيرو او راتلونکو کسانو علم لرم. په خداي قسم که د قضاوت او فيصلې ټغر خور شي، يهوديانو ته به د هغوی د خپلو کتابونو، د انجيل منوونکو ته به له انجيله، د زبور منوونکو ته به له زبوره او قران منوونکو ته به له قرانه فيصله او قضاوت وکړم. په خداي قسم زه تر تاسو ټولو په قران او د هغۀ په تاويل پوه يم .

بيا يې په دويم ځل وويل "سلونی قبل ان تفقدونی" تر دې مخکښې چې زۀ مو له منيځه لاړ شم له ما پوښتنه وکړئ. د قران د هر ايت پوښتنه کوئ، د هغه د نزول په باره کښې، د شان نزول او په دې هکله چې د چا په باب نازل شوی دی او هم د راز د ناسخ منسوخ، محکم او متشابه او مکي والي او مدني والي، غرض دا چې هر ډول پوښتنه که لرئ، کولی يې شئ زه به يې ځواب درکړم.(ارشاد مفيد ص ١٦ ، ١٥، طبقات ابن سعد جلد ٢ ص ١٠١ جلد ٤ ص ٢٧٠ استعاب جلد ١ ص ٤٦٣)

د خداي ګران رسول(ص) ته د حضرت علی عليه السلام فضايلو ته په پام سره حکم وشو چې خلقو ته د حضرت علی عليه السلام ولايت او جانشيني څرګنده کړي او پيغمبر(ص) په بيلا بيلو ځايونو او موقعو کښې دا کار کړی دی منجمله د غدير په ورځ.

رسول(ص)د هجرت په لسم کال مکې ته د حج د فريضې لپاره لاړ. په دې سفر کښې له پيغمبر(ص) سره د ملګرو شمېر يو لک شل زره تنه ؤ. له حجه د راستنيدو په وخت هم دومره کسان د پيغمبر(ص) ملګری وؤ. د ذي الحجې په اتلسمه نيټه د غرمې په وخت دوی په "جحفه" نومې دښتې کښې غدير خم ته ورسيدل. چې کله د لمانځۀ وخت شو او بانګ وويل شو، نو خلق له خپلو سورلو کوز شول، ټول غونډ شول او په جماعت يې لمونځ اداکړ.

بيا د اوښانو له کجاوو منبر جوړ کړای شو، د خداي رسول(ص) په منبر بره اوخت او د خداي پاک تر ثنا وروسته يې وفرمايل "ما ته او تا سو ته د خداي له خوا دنده او مسؤليت راکړل شوی دی، ايا داسې نۀ ده.

خلقو په يوه خولۀ ووئيل ګواهي ورکوؤ چې مونږ ته دې تبليغ وکړ او په دې لاره کښې دې ډيرې سختۍ زغملې، خداي درته د ددې ښه بدله درکړه.

رسول مبارک (ص)وفرمايت آيا د خداي پاک په يووالي او د هغۀ د بنده محمد په پيغمبرۍ او د دوزخ او جنت ،مرګ او په بيا راپاڅيدو ګواهي نه ورکوئ؟

خلقو بيا په يوه خولۀ ووئيل ، هو ګواهي ورکوؤ. رسول مبارک(ص يسا وفرمايل، خدايه! تۀ ګواه اوسه. بيا د خداي رسول (ص) خلقو ته مخ کړو او وې فرمايل :ای خلقو! زه او تاسو به د کوثر په غاړه له يو بل سره کتنه کوؤ. نو اوښيار او خبر دار ووسئ. زه تاسو ته دوه ګران بيه ملغلرې پريږدم.

خلقو بيا ووئيل ای د خداي رسوله (ص) هغه دوه ملغلرې کومې دی؟ رسول مبارک(ص) وفرمايل د خداي تعالی کتاب او د زما اهلبيت(ع). خداي ما ته فرمايلي دي چې داوړاده به تر هغه وخته له يو بله نۀ جلا کيږي چې د کوثر په غاړه ما ته راورسي. له دغو مه مخکښې کيږئ او مۀ تېريږئ ګني هلاک به شئ.بيا يې د اميرالمومنين حضرت علی عليه السلام لاس اوچت کړ چې ټول يې ووينې او وې پيژنې. نو په همدې حالت سره يې وفرمايل " اَيُهَاالنَاسْ! مَن اَولَی النَاسَ بِاالمُومِنِينَ مِنْ اَنفُسِهِمْ" "ای خلقو! هغه څوک دي چې په مومنانو باندې تر هغوي زيات حق لري او د مومنانو ولايت او مشري دهغوي په لاس کښې ده؟ خلقو ووېل ، خداي او د هغه رسول (ص).

د خداي رسول (ص) وفرمايل خداي پاک زما مولا دي او زۀ په مومنانو مولا يم،زۀ په مومنانو باندې تر هغوي زيات حق لرم نو "مَنْ کُنْتُ مَوْلاهُ فَهَذَا عَلِیٌ مَولاهُ" د چا چې زه مولا او سرپرست يم دا "علی" د هغوي مولا او مشر دي. اي خدايه! د علی له دوستانو سره مينه ولره او ددۀ له دښمنانو سره دښمني. له هغه چا سره چې له علی سره مرسته وکړي، مدد وکړه او څوک چې ددۀ مقابلې ته پاڅې او تيري پرې وکړي هغوي ته سزا ورکړه. نو ای خلقو! کوم کسان چې موجود دي. دوي دې دا خبره دی هغو کسانو ته چې پۀ دغه ځاي کې نشته ، ورسوي" خلق له خوارۀ شوي نۀ وو چې دا ايت نازل شو "اَلْيَومَ اَکْمَلْتُ لَکُمْ دِينَکُم وَ اَتْمَمْتُ عَلَيکُمْ نِعْمَتْی وَ رَضِيتُ لَکمُ الاسْلامَ دِينا" "نن مي ستاسو دين مکمل کړ او په تاسو مي نعمتونه تمام کړل او تاسو ته د اسلام په دين راضي شوم" (. الغدير جلد ١ صحفه ٩ تا ١١) په حقونو کښې برابر والی او انصاف حضرت امام علی عليه السلام چې کله د اسلامي حکومت مشر شو نو منبر ته وخوت او د خداي پاک له حمد او ثنا وروسته يې وفرمايل: "په خداي قسم که په مدينه کښې زما د کجورې يوه ونه هم وی، له بيت المال به څۀ وانۀ خلم نو اوس لږ سوچ وکړئ چې کله زه د ځان لپاره له بيت الماله څۀ نۀ اخلم نو ايا تاسو ته به يې په ناجايزه

درکړم؟" د علی ورور عقیل پاځید او وې ویل تهٔ ما ته او د مدینې یو تور پوستکی (حبش) ته په یوه سترګه ګورې او ما له هغه سره برابروې؟ نو حضرت علی علیه السلام ورته وفرمایل " ای وروره کښینه! تهٔ په دغه تور پوستکی هیڅ لوړ والی نهٔ لرې او لوړوالی او فضیلت یوازې په پرهیزګارئ او ایمان کښې دی.(وسائل ج ۱۱ ص ۹) د امام بزرګوار ځنیو ملګرو هغوي ته وویل ، ای امیرالمومنینه ؛که له بیت المالِه دې اول لویو او غټو خلقو ته څهٔ ورکړې وی چې حکومت د ټینګ شوئ وئ ،نو بیا دې په عدالت سره په نورو حکومت کړی وئ نو دا به ښه نه وه؟ امام وفرمایل "افسوس چې تاسو له ما غواړئ خپل بنیادونه په ظلم او زیاتي او له مسلمانانو سره په بې عدالتئ او بې انصافئ ودروم، نه، په خداي قسم زه به هیڅکله داسې ونهٔ کړم په خداي مې دې قسم وي که د مسلمانانو مالونه زما خپل هم وی ، بیا به می به هم په هغوي کښې برابري او عدالت کوؤ پاتې لا راشه دا چې دا د دوي خپل مال دی.(وسائل جلد ۱۱ص ۸۰) د حضرت امام علی بن ابي طالب علیه السلام له شهادته وروسته یوه ورځ د همدان د قبیلې د عمار لور بي بي سوده معاویه ته ورغله، معاویه ته د دغې بی بی هغه سختئ او فعالیتونه یاد شول چې د صفین په جنګ کښې یې د حضرت امام علی علیه السلام او د دوي د سپایانو په خدمت کښې کړې وو معاویه ورته دا سختئ وریادې کړې او هغه یې ورټله . بیا یې ترې وپوښتل چې دلته د څهٔ لپاره راغلې ئې؟ هغې ورته وویل: "ای معاویه! خداي به درنه زمونږ د واجبو او ضروري حقونو د تروړلو غصبولو پوښتنه کوي، تا تل په مونږ داسې ګورنران ګمارلي دي چې په مونږ ظلمونه کوي، زمونږ مالونه او حقونه چخنې کوي او سړي مو وژني.اوس دې دا "بسر بن ارطاة" په مونږ ګمارلی دی چې زمونږ سړي وژني او مالونه مو چور کوي. ، که ستا له حکومته مو پیروي نهٔ کولئ نو اوس به ښهٔ په عزت کښې وو، که دی دې لرې کړ خو ښه په ښه، ګني مونږ پخپله راپاڅو." معاویه وقهریدهٔ او وې ویل: "ما له خپلې قبیلې ویروې، تا به په ډیر بد حالت کښې هماغه بسر ته ورولیږم چې څهٔ یې د زړهٔ خوښه وي هغه درسره وکړي" سوده بی بی یو څو شیبې غلې شوه او په ذهن کښې یې د تیرو وختونو عدالت او انصاف یاد کړ بیا یې دا شعر ووئې: "د خداي سلام دې وي په هغه روح ، چې د هغوي په تللو د عدالت او انصاف ټغر هم ټول شو. هغه په حق او صداقت ژمن ؤ او حق به یې له هیڅه سره نه بدلولو، حق او ایمان په هغه کښې یو ځائې شوي وؤ" معاویه ترې تپوس وکړ چې دا د چا خبره کوې؟ بي بي سوده ورته وویل د حضرت علی بن ابیطالب علیه السلام اوس مې هم هغه یاد دي چې هغهٔ ته ورغلم چې د زکات د راغونډونکي افسر شکایت وکړم، کله چې امام ته ورسیدم نو هغوي د لمانځهٔ نیت تړلو خو چې زه یې ولیدم، مونځ یې پرېښود او په مسکا سره یې له ما وپوښتل: " له ما سره دې څه کار ؤ؟" ومې ویل "هؤ" او بیا مې ورته خپل شکایت ورسولو. امام بزرګوارچې د لمانځهٔ لپاره دریدلی ؤ، په ژړا شو او خداي پاک ته مخاطب شو "ای خدایه! ګواه اوسه چې ما هیڅ کله حکم نه دی ورکړی چې دغه افسر په خلقو ظلم وکړي." بیا یې د څرمنې یوه ټوټه راوباسله او د خداي له نامې او د قران له یوه آیته وروسته یې ولیکل "څنګه چې زما لیک در ورسي نو خپل ټغر دې ټول کړه چې په ځائې دې بل څوک در ولیږم" بیا یې لیک ماته راکړو خو په داسې حال کښې چې پرانستي ؤ او ټاپه یې پرې نه وهٔ لګولې. لیک مې افسر ته ورکړ او هغه له خپل مقامه څنګ ته شو" معاویه د دې قیصې تر اوریدو وروسته مجبورا حکم ورکړ چې څهٔ غواړي، ورته وې لیکئ. حضرت امام علی علیه السلام شهادت د هجرت په څلویښتم کال په مکې کښې ځینې خوارج راغونډ شول او غوښته یې وکړه چې حضرت امام علی علیه السلام معاویه او عمر عاص په کوفې شام او مصر کښې په ټاکلو وختونو کښې ووژني. دوي د روژې د مبارکې میاشتې نولسمه شپه د وژلې وخت وټاکهٔ. د عبدالرحمن ځوې ملجم د حضرت امام علی علیه السلام په شهیدولو، د صریمي ځوي حجاج د معاویه په وژلو او د بکر تمیمي ځوي عمرو د عمرو عاص په وژلو وګمارل شول . ابن ملجم په همدې خاطر کوفې ته راغی خو څوک یې له خپل سپیرهٔ او پلیت نیته خبر نهٔ کړل. تر دې چې یوه ورځ د یو خوارج په کور کښې له یوې ښائسته جینئ "قطامه" سره مخامخ شو په هغې یې زړه وبائیله او ځان له یې وغوښته، قطامه ورته وویل زما مهر درې زره درهمه، یو مرئې او د حضرت امام علی علیه السلام شهیدول دي. قطامه چې پلار او ورونه یې د نهروان په جنګ کښې مړهٔ شوي وؤ، خیال کوؤ چې حضرت امام علی یې پلار او ورونه وژلي دی. خو حقیقت داسې نهٔ ؤ، غرض دا چې ابن ملجم قطامه ته وویل چې زهٔ هم د همدې کار لپاره کوفې ته راغلی ؤم. او اوس په خپله ارادې کې لا کلک شوم بالاخره هغه سپیره شپه راورسیده، ابن ملجم له خپلو دوؤ ملګرو سره د روژې نولسمه شپه د کوفې په جماعت کښې تیره کړه. قابو دیرش او څو کاله مخکښې حضرت امام علی(ع) له ګران رسول حضرت محمد مصطفی صلی ... علیه و آله وسلم څخه اوریدلي وؤ چې د روژې په میاشتې کښې به له دنیا سترګې پټې کړې . (نو نوره قیصه به د حضرت علی علیه السلام له خولې واورو) او چې کله پیغمبر(ص) د روژې د مبارکې میاشتې په باب هغه مشهوره خطبه ولوسته نو زهٔ پاځیدم او تپوس مې ترې وکړ چې ای د خداي رسوله! په دې میاشتې کښې ډیر ارزښتناک عمل او کار کوم دی؟ وې فرمایل "له ګناهانو ځان ساتل، بیا پیغمبر(ص) سخت وژړل او ماته یې ووئې چې تهٔ به هم په دې میاشتې کښې شهیدیږې. د امام علی علیه السلام له کړو او ویناوو هم دا څرګندیده چې امام یزرګوار په دې میاشتې کښې شهیدیږي، ځکه چې په همدې کال یې وئیلی وو چې دا ځل به د حج په وخت کښې زهٔ ستاسو په منځ کښې نهٔ یم. همدا شان کله به چې خلقو له امامه پوښتنه کوله چې په دې میاشتې کښې ولې کمه ډوډئ خورې نو امام به فرمایل: "غواړم چې په تشه خیټه د خداي کتنې ته ورشم" د روژې نولسمه شپه یې ټوله رونه کړه او فرمایل به یې "په خداي قسم دروغ نهٔ وایم او ما ته دروغ نهٔ دي ویل شوي، نن هماغه شپه ده."(. ارشاد مفید ص ۱۰.) او بالاخره د هغې شپې په سهار مهال کله چې د متقیانو مولا جمات ته لاړ ، نو

سهار د لمانځه په وخت د نړۍ تر ټولو د پلیت سړي ابن ملجم خونړۍ او زهرجنه توره د حضرت امام علی علیه السلام په مبارک سر ولګیده او دا نمر د عبادت په مهراب کښې په وینو کښې رنګین شو او دوه ورځې وروسته د روژې د مبارکې میاشتې په یوویشتمه شپه د هجرت په څلوېښتم کال دغه لمر پریوتهاو نړۍ په تورتم کې پاتې شوه (. ارشاد مفید ص ٥ بحار ج ٤٢، ص٢٨١.) د حضرت امام علی علیه السلام مبارک بدن د عراق په نجف اشرف ښار کښې خاورو ته وسپارل شو چې اوس هم د مسلمانانو او د هغوي د لیوالو د زړونوتنده ماتوي ؟ حضرت امام علی علیه السلام لکه څنګه چې ټول عمر ئې د خداي پاک په یاد کښې تیر کړ. ددغې پیښې په وخت هم د خداي پاک په یاد کښې ډوب ؤ ځکه چې کله ابن ملجم خونړۍ توره د هغه په مبارک تندي ولګیده نو لومړۍ جمله یې دا وه "فُزْتُ وَ رَبِ الکَعبه" د کعبې په رب قسم چې کامیاب او بریالی شوم" بیا امامبزرګوار هماغه شان په وینو کې ککړ کور ته بوتلل شو ، حضرنت امام امام علی علیه السلام په دغه موديِ کې خپلو بچیانو ته وفرمائیل چې زما قاتل په ما یوازې یو ګوزار کړی دی ، نو پکار ده چې یوازې یو ګوزار پرې وکړئ شي اوله هغه سره دې ښهٔ سلوک وشي. امام یزرګوار دوه ورځې د شهادت په بسترې پروت ؤ او بیا هم هره شیبه د خلقو د نیکمرغۍ او ښیګڼې په فکر کښې ؤ او سره له دې چې حضرت محمدمصطفی صلی الله علیه و اله وسلم او پخپله حضرت امام علی علیه السلام تر دې مخکښې هم ډیر ځله د امام حسن، امام حسین او ورپسې تر دولسو امامانو پورې د ټولو د امامت یادونه کړې وه خو بیا هم امام علی علیه السلام د خپل عمر په وروستو شیبو کښې د حجت د تمامولو لپاره خلقو ته د دوي د امامت خبره بیا وکړه. د امام علی(ع) وروستۍ خبرې حضرت امام علیه سلام د ژوند په وروستیو شیبو کښې خپلو بچیانو، خپلوانو او ټولو مسلمانانو ته وصیت وکړ چې ".....تاسو تقوی او له خدایه ویرې ته رابولم، خپل کارونه او چارې منظمې او سرڅښه ساتئ او تل د مسلمانانو تر مینځ د اصلاح او رغاونې په فکر کښې اوسئ، یتیمان مهٔ هیروئ او د ګاونډیانو د حقونو خیال ساتئ، قران د ځان لپاره یو عملی پروګرام وګرځوئ "اَللہ اَللہ فِی الصَلواۃِ فَاِنَهَا عَمودُ دِینِکُم" د لمانځه ډیر خیال ساتئ او درنښت یې کوئ ځکه چې دا مو د دین ستنې ده. د خداي پاک په لاره کښې په خپل سر، مال او ژبې سره جهاد کو ئ، له یوه بل سره غږ مله اوسئ، ښو ته رابلل اؤ له بدو منع کول مهٔ پریږدئ ځکه چې که د خداي فرض او دنده مو پریښودله نو ستاسو د ټولنې پلیت او ظالم کسان به په تاسو واکمن شي او بیا چې هغوي ته هر څومره هم ښیرې وکړئ ، نو خداي یې نهٔ قبلوي.

د حضرت امام علی علیه السلام په اثارو کښې د هغوي یو مشهور اثر نهج البلاغه دی چې په دې کتاب کښې د حضرت امام علی علیه السلام قابو ٢٣٩ خطبې نقل شوي دي. په دې خطبو سربیره پکښې دعاګانې، وصیتونه، لیکونه او د امام علی علیه السلام ارزښتناکې او له نصیحته ډکې وړې وړې جملې هم شته، دا کتاب یو بزرګوار او لوي فقیه سید رضی چې قابو زر کاله مخکښې راغونډ کړی دی.(او د پښتو ژبې مشهور شاعر حمزه بابا هم په اول ځل په پښتو کې ژباړلی دی، او دویمه ژباړه یې عبدالرحیم دراني لیکې). مسعودي چې له سید رضی قابو سل کاله مخکښې اوسیدهٔ د "مروج الذهب" کتاب په دویم ټوک کښې وائي: هغه خطبې چې خلقو په بیلا بیلو موقعو کښې د حضرت امام علی علیه السلام له خولې غونډې کړې تر څلور سوه اتیاو خطبو زیاتې دي. حضرت امام علی علیه السلام دغه خطبې فی البدیهه او بې له څه یادښته او ځان ته لیکلو ویلې دي او خلقو به ترې هم لیکلې نو له دې معلومیږي چې د حضرت امام علی علیه السلام خطبې ډیرې زیاتې دي حال دا چې سید رضی بزرګوار په نهج البلاغه کښې یوازې ٢٣٩ خطبې غونډې کړئ شوي دي.(سیري در نهج البلاغه ایت آ .... استاد مطهري). د نهج البلاغه په هکله خبرې او معلومات ځان ته یو کتاب غواړي خو مونږ په دې لنډې غونډې پیژندګلوۍ اکتفا کوو او که څوک غواړي چې نور معلومات تر لاسه کړي نو پخپله نهج البلاغې او د هغې بیلا بیلو شرحو او څیړنو ته چې لویو لویو عالمانو لیکلې دي مراجعه کولی شي. پرنهج البلاغې سربیره د امام علی علیه السلام قضاوتونه او فیصلې هم ډیرې خوندورې او حیرانوونکې دي او که څوک یې لوستل غواړي ، نو نو دا هم د بیلا بیلو کتابونو په شکل کښې چاپ شوي دي.